

Тема уроку

Купальські пісні, їх походження, тематика. «Купайло, Купайло, де ти зимувало?», «А де наше Купайло стояло» (одна пісня за вибором учителя).
Художні особливості календарно-обрядових пісень

Шестикласники!

Сьогодні на уроці ви:

- *поглибите свої знання про календарно-обрядові пісні, їх річний цикл;*
- *розширите знання про пісню як жанр, зокрема, її різновид – купальські пісні, жнивварські;*
- *працюватимете у групах;*
- *будете висловлювати свої міркування щодо календарно – обрядових пісень;*
- *висловите своє ставлення, думки та міркування з приводу обрядів християнського та дохристиянського періоду;*
- *будете аналізувати вивчений матеріал у мистецькому контексті;*
- *удосконалюватимете вміння працювати з різноманітною інформацією, здійснювати пошукову роботу, записуючи від старожилів народні пісні, проводити відповідні дослідження, використовуючи здобуті раніше знання.*

Аутотренінг – віртуальна гра

Ми купальські пісні вчимо-вивчаємо,
Ще й віночком свою голову клечаємо.
На Івана , на Купала йдем до річеньки,
Щоб водицею умити свої віченьки,
Щоб очистити себе та через вогнище,
Що горить, немов би ясне літнє сонечко,
Щоб віночок свій пустити за водою
І дізнатись про щасливу свою долю.

Слово вчителя

Літній цикл календарно-обрядових пісень складається із русальних, купальських і жниварських пісень. За давніми звичаями українці наприкінці травня відзначали свято Русалії, тобто ушанування душ померлих, які, за давніми віруваннями, впливають на долю живих. В цей день звучали русальні пісні, в яких наші предки висловлювали прохання до мавок і русалок про одяг. В русальний тиждень жінки розвішували на деревах полотно, а дівчата плели вінки. Свято Русалії закінчувалося «проводом русалок»(перевдягнуту дівчину під виконання русальних пісень водили селом).

Ще одне свято літнього періоду, з якими пов'язані календарно-обрядові пісні літнього циклу, - Івана Купала. Купальські пісні виконують під час літнього сонцестояння біля вогнища. Дівчата і хлопці стрибають через вогонь, а потім дівчата пускають віночки, якими були прикрашені, на річку.

Завершується літній цикл календарно-обрядових пісень жниварськими піснями, які виконували під час збирання врожаю зернових, прославляючи працю хліборобів.

Мистецький контекст.

М. Леонтович. «Ой гори, ой світи...»

з опери «На русалчин Великдень».
Жіночий хор ННІКіМ.

Виразне читання

Завдання на випередження

Читання пісні «А де наше
Купайло стояло» учнями.

Питання від Всезнайка

А як Івана Купала святкують у вас?

- Який настрій у вас викликала купальська пісня?
- Як ви зрозуміли слова:
«А де наше Купайло стояло,
То там місяць і сонейко сіяло»?
- Про яку пору року розповідається у пісні?
- Визначте рід літератури, жанр, тему та ідею.
- Знайдіть пестливі слова у тексті.

Критичне читання із завданням. Робота в групах

Прочитавши текст пісні на сторінці 35, виконай завдання.

I група

- Пригадайте, що таке епітети.
- Знайдіть епітети і поясніть їх роль у творі.

II група

- Визначте кількість дійових осіб у пісні.
- Виразно прочитайте пісню в особах.

Слово вчителя

- Напередодні свята Івана Купала люди збиралися біля водоймищ, щоб провести обряди та дійства. Купальські обряди та ігри дуже різноманітні. Обов'язковим обрядами було купання, адже язичники вважали, що вода наділена магічною силою та лікує різноманітні хвороби. Наступний обряд - вогнище, що є жертвним і водночас очищувальним. Закохані хлопці й дівчата стрибали через купальське вогнище, міцно взявшись за руки. Ввечері чоловіки та жінки йшли до лісу, на болота, де збирали зілля, копали корені, згодом готували з них ритуальні напої, які мали цілющу силу. Нічне гуляння було насичене танцями, піснями. Плели вінки, які спускали на воду, уквітчувалися зеленню, ставили опудала, які теж вбирали в одіж та зелень. Було й обрядове дерево, схоже на весільне гільце, яке прикрашали шматками тканини, квітами й вінками. Воно уособлювало рослинність у період літа й очікування щедрих плодів восени. Існує повір'я про цвіт папороті, який нібито з'являється тільки в купальську ніч. За легендою, папороть цвіте вночі лише одну коротку мить. Володарі цієї квітки мали надзвичайні здібності: могли знайти скарб, здійснити мрії, зрозуміти мову тварин та птахів. Існували легенди, що в ніч перед Івановим днем, злітається на шабаш і нечиста сила.

Віртуальна подорож на свято Івана Купала

Ой на Івана, та й на Купала: традиції та обряди. Соціальне телебачення Сумщини

Фізкультхвилинка

Творча майстерня

- Уявімо на хвилинку, що вам вдалося знайти цвіт папороті. Виконання якого бажання ви попросили б?

Русальні пісні – різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються в русальний тиждень або на день Русалії.

Купальські пісні – різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються під час літнього сонцестояння.

Жниварські пісні – різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються під час збирання зернових культур.

Віртуальна подорож у мистецьку галерею

Ульянова В. А. Гравюра «Ніч на Івана Купала»
(з фондів ДІКЗ м. Острога).

Почтові марки

Віртуальна подорож у мистецьку галерею *Володимира Томашевського*

На Івана Купала

Асоціативний кущ до «Івана Купала»

Пісня

Танець

Віночок

Радість

Вишиванка

Вогонь

Річка

Ігри

Купання

Цвіт

Гра «Завітаймо на жнива»

"Маяло житечко, маяло"

"Там у полі криниченька"

ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ

МАЯЛО, ЖИТЕЧКО, МАЯЛО

Маяло житечко, маяло,
Як у полі стояло;
А тепер не буде маяти,
А буде в стодолі лежати.
До межі, женчики, до межі,
Бо мої пиріжечки у діжі.
До краю, женчики, до краю,
То я вам пиріжечка покраю.
Котився віночок по полю,
Просився женчиків додому:
— Візьміте мене, женчики, з собою
Та занесіть мене до господаря, в стодолу,
Бо я вже в чистім полі набувся,
Буйного вітречку начувся,
Од ясного сонечка нагрівся,
А дрібного дощичку напився.
Нехай же я у стодолі одпочину,
Поки вивезуть знов на ниву.

Самостійна робота.

Літературний диктант

1. Різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються в русальний тиждень або на день Русалії – це... пісні .
2. Різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються під час літнього сонцестояння – це... пісні .
3. Різновид календарно-обрядових пісень літнього циклу, які виконуються під час збирання зернових культур – це... пісні .
4. В який період розвішували українські жінки полотно на деревах?
5. Коли виконуються купальські пісні?
6. ... – це невеликий віршований твір, призначений для співу.
7. ... - це такі **пісні**, які пов'язані з календарними обрядами, річним колом свят.
8. В який день, за легендою, можна знайти цвіт папороті?
9. Чому свято Івана Купала організовують біля водойм?
10. Яку роль відігравало вогнище на свято Купала?
11. Які пісні літнього циклу ви знаєте?
12. Чи потрібно записувати пісні від старожилів? Обмотивуйте.

Відповідь

1. Русальні
2. Купальські
3. Жниварські
4. На русальний тиждень.
5. На Івана Купала під час літнього сонцестояння.
6. Пісня.
7. Календарно-обрядові.
8. В ніч на Івана Купала.
9. Для очищення українці купалися у воді, дівчата пускали на воду вінки.
10. Через нього скакали, біля нього проводили ігри, танці.
11. «А де наше Купайло стояло», «Маяло житечко, маяло»

Рефлексія. Самооцінювання

- Обери смайлик.

- У мене все вдалося.

- Я міг би (могла б) краще.

- Мені потрібна допомога.

Домашнє завдання

•Опрацюй сторінки 35-39 підручника.

• Індивідуальне: запиши купальську пісню рідного краю.

•Організуй своє читацьке дозвілля за другим **QR-кодом** на с. 39.

Використані джерела

1. Таміла Яценко, Василь Пахаренко, Олеся Слижук. Українська література. 6 клас. - К: Видавничий дім «Освіта», 2023 рік.
2. https://море-позитива.рф/800/600/http/kartinkin.net/uploads/posts/2021-01/1610818681_30-p-fon-dlya-prezentatsii-po-okruzhayushchemu-43.jpg
3. <https://ostrohcastle.com.ua/wp-content/uploads/2021/07/kartyna-2-237x300.jpg>
4. <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSt8dmjxQowVgxRmlpqrBZPhnjrPrKCTb58fQ&usqp=CAU>
5. <https://dnipro.lib.dp.ua/image/catalog/RedactAn/cghbxnxcfn.jpg>
6. <https://kammuz.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/paporot.jpg>
7. <https://youtu.be/FhYGNQCS5n4>
8. <https://i.pinimg.com/564x/79/22/83/7922830af120681c5ecdfd6a443b5728.jpg>
9. <https://vseosvita.ua/2.fi01>